INTERNETDA KINEMATOGRAFIK ASARLARGA NISBATAN BLOCKCHAIN DASTURI ASOSIDA MUALLIFLIK HUQUQLARINI HIMOYA QILISH NAZARYASI

Qahhorova Nigora Ashirboy qizi
Toshkent davlat yuridik universiteti
Ommaviy axborot vositalari huquqi yo'nalishi magisranti
nigoraashirboyevna@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda kinomatografiya sohasidagi faoliyatni jahon ijtimoiy tarmoqlarida himoya qilishga doir masalar va ko`plab davlatlar tomonidan qo`llanayotgan chora tadbirlar muhokama qilingan. NETFLIX platformasini himoya tizimini Xitoy davlati tomonidan mualliflar huquqlarini himoya qilish yuzasidan qo`llash tartibi va blockchain tizimini samaroqligi haqida bayon qilingan.

Kalit so`zlar: Kenomatografiya, ilm, produser, plonka, ijrochilar huquqlari, muallif huquqlari, Intellektual mulk tizimi, platforma, blockchain texnologiyasi.

Bugungi jamiyatda axborot texnologiyalarining rivojlanishi sodir bo‘lish holatlari muqarrar. Axborot texnologiyalari inson uchun eng muhim ehtiyojlardan biridir . Ko‘pchilik odamlarning ehtiyojlarini qondirishda o‘zgarishlar yuz berdi, bu dastlab raqamli analog edi. Buni bugungi kunda ko‘rish mumkin axborot texnologiyalari aylangan zamonaviy davr texnologik rivojlanish tendentsiyasi hisoblanadi. Ma `lumot texnologiya rivojlanayotgan va mavjud bo‘lgan fan sohasidir va bu inson rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko‘rsatadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi davrida, endi deyarli barcha ehtiyojlarni onlayn qondirish mumkin hamda internet tarmog'ining mavjudligi ham axborot oqimini osonlashtiradi. Hamma osonroq muloqot qilishi mumkin, ma'lumot yuborish yoki taqdim etish, hatto o‘z intilishlarini yoki ijodkorlik mahsulini ham namoyish eta olishi mumkin sanaladi. Darhaqiqat texnologiya ko‘plab funktsiyalarni bajarib, odamlarga turli xil faoliyatni amalga oshirishni osonroqlashtiradi va hatto internetda ish topish va yanada qulayroq daromad olish kabi iqtisodiy daromad olish imkonini beradi.

Dastlab kinematografiya qaroqchiligi DVD formati endi fayl almashish uchun internet va veb-saytdan foydalangan holda almashtirildi. Bugungi kunda filmlar dunyosizdan bahramand bo‘lish uchun turli qonuniy faoliyatda ishlovchi ilovalar mavjud. Netflix, iflix, HOOQ, Genflix, Catchplay Video, Amazon kabi qonuniy ravishda filmlarini taqdim etish orqali xizmat ko‘rsatadi. Bu ilovalardan farqli ravishda ba`zi internet saytlarida filmlar taqdim etilaveradi va bu mualliflarning hech qanday ruxsatisiz amalga oshiriladi. Jamiyatdagi fuqarolar bu vveb sahifalardagi tekin filmlarni ko‘rishga ko‘proq moyil bo‘lishadi pulli kinoteart yoki qimmatbaho ilovalarga pul sarflab xizmatlardan foydalangandan ko‘ra. Mualliflik huquqining buzilishiga barham berish bo‘yicha jamoatchilik o‘rgatishlari kerak. So‘rovnomalardan ayon bo‘lishicha, ba'zi odamlarga bepul saytlar orqali yangi qo‘yilgan filmlarni aslida qaroqchlik mahsuli ekanini bilishmasligi isbotlangan. Hozirgi film qaroqchiligi avvalgiga qaraganda ancha sifatliroq, ya`ni odatda avval kinoteatrlarda namoyish etilayotgan filmni yashirin kamera orqali yozib olingan bo‘lsa endi provayderlar orqali ularni bepul yuklab olishga harakatlar ko‘p kuzatilmoqda.

Turli davlatlarda bunga nisbatan turli qarashlar va usullar ishlab chiqilish orqali mualliflik huquqlarini muhofaza qilish choralari ko‘rilmoqda. Misol uchun, 2021-yil 1-iyundan kuchga kirgan yangi tahrirdagi Mualliflik huquqi to‘g‘risidagi qonun keng ko‘lamli mavzularni qamrab olgab bo‘lib, ijtimoiy tarmoqlardagi mualliflik huquqi uning asosiy bog`ini hisoblanadi. Filmlarni ba`zi guruhlarga bo‘lgan va ularni himoya qilish buyicha yangi usul yaratdi. "Mualliflik huquqi to‘g‘risida" gi qonunning

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

asl nusxasida ko‘rsatilganidek, filmlar va filmlar yaratishga o‘xshash tarzda yaratilgan asarlar" endi audiovizual asarlarning barcha shakllarini qamrab ololmaydi.

Xitoyda kinolarni taqdim etish bilan shug`ullanuvchi xitoy NETFIX ilovasini blocheyn dasturiga joylash maqsadida ya`ni agar bu dastur qo‘llaniladiga bo‘lsa qarorchilik va kontarafakt kino savdosiga chek quyiladi. Hozirgacha kelib chiqqan NFT mualliflik huquqi bo‘yicha nizolar uchta asosiy ish turi mavjud:

- bevosita plagiat;
- ikkilamchi yaratish;
- haddan tashqari litsenziyalangan foydalanish.

Birinchidan, to‘g'ridan-to‘g'ri plagiat odatda taniqli qahramonlar, rasmlar, multfilmlar va boshqa tasvirlar va ularni yuqoriga ulanishni tarqatish uchun NFT-ga joylashtirish, ba'zi hollarda, bir nechta turli xillarni bir-biriga qo‘shish va birlashtirishni o‘z ichiga oladi mualliflik huquqi ob'ektlari yoki muqobil ravishda ikki o‘lchovli kvartirani texnologik qayta ishlash uch o‘lchovli versiyada ishlash. To‘g'ridan-to‘g'ri plagiat eng oddiy hisoblanadi mualliflik huquqini buzish shakli. Dunyoda birinchi bo‘lib hukm qilingan va yakunlangan NFT asarlarining mualliflik huquqini buzish ishi Shenzhen Golden Idea ishi edi. Buni oldini olish maqdasida faqatgina Xitoyda hozirda aynan xitoy NTFga blocheyn dasturi yuklangan va tomoshabinlar filmlarni ko‘rishlari uchun to‘lov amalga oshirishlari lozim va hech qanday hakkerlar tomonidan filmni yuklash imkoniyati , dasturni buzish imkoni yo‘q. Ammo boshqa mamlakatlarda bu soha hali qonunlarda ham, dasturiy texnikalar yordamida ham tartibga solinmaganligicha qolmoqda.

Blokcheyn texnologiyasi tranzaktsiyalarni tasdiqlaydi va har bir yozuv yetarlicha shaffof bo‘lishini ta'minlaydi. Tizim markazlashtirilmaganligi sababli, blokcheyn tarmog'i tekshirishdan oldin qonuniy tranzaktsiyalarni ta'minlaydi. Bunday holda, kiberjinoyatlarning kamayishi kuzatiladi. Bu kino sanoati uchun, ayniqsa, moliyaviy jihatdan shaffof hisob-kitob qilish imkoniyatini beradi. Blokcheyn texnologiyasi g‘oyalar, aktivlar yoki boshqa ijodiy ishlarning tranzaksiyalarini nazorat qiladi. Kinostudiyalar ba'zan kino ijodkorlarini muhim manfaatdor tomonlardan olib tashlash orqali ulardan foydalanadilar. Biroq, ushbu kontent yaratuvchilari kinostudiyaning ruxsatisiz mustaqil ravishda ishlashi mumkin. Ishlab chiqaruvchilar, shuningdek, kontent taqsimotini va moliyaviy daromadni cheklovchi har qanday noqonuniy foydalanishni kuzatishi mumkin. Har bir kino ishtirokchisi investitsiya mablag'larini hech kim shaxsiy manfaati uchun sarflamasligiga ishonch hosil qilishi mumkin. Bu pul ishlash va uning taqsimlanishini osonlashtirishni ta`minlashdi.. Investorlar, aktyorlar, prodyuserlar, vizajistlar va kino ishlab chiqarishdagi boshqa har bir partiya o‘z mukofotlarini shunga yarasha olishlari mumkin. Blokcheyn texnologiya ham kino sanoatida qaror qabul qilinishi yaxshilaydi. ishlab chiqarish ishlab chiqarishni tahlil qilish va resurslarni taqsimlash endi faqat studiyaning ishlab chiqarish emas. Barcha yetuvchi tomonlar ovoz berishlari mumkin, bu jarayon har bir ovozga yordam berishni ta'minlaydi.

Foydalangan adabiyotlar ro`yhati:

1. 1. The U.S. Copyright Office administers the national copyright registration and recordation system and provides advice on copyright law to Congress, federal agencies, the courts and the public. 2005 y. [Electronical document]
2. O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi 2017- 2022- yillar
3. “Kinomatografiya sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish hamda soha vakillarini ijodiy faoliyati uchun munosib sharoit yaratish to‘g`risida”gi 5060-sonli Prezdent Qaror

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

4. LEGAL PROTECTION FOR CREATORS OFCINEMATOGRAPHIC WORKS AGAINST COPYRIGHTINFRINGEMENT THROUGH STREAMING AND FREE DOWNLOAD SITES - Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues Volume 22, Issue 3, 2019 – page 3
5. Intellectual property. Oxford English Dictionary (3rd ed.). Oxford University Press. September 2005 (Subscription or UK public library membership required); (Ci ting Monthly Review, vol. 41. p. 290 (1769): What a niggard this Doctor is of his own, and how profuse he is of other people's intellectual property).
6. Мирских И. Ю. Охрана интеллектуал`нож собственности в условиях глобализасии / И. Ю. Мирских // Вестник Пермского университета. Юридические науки. – 2012. – № 3. – С. 141.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.